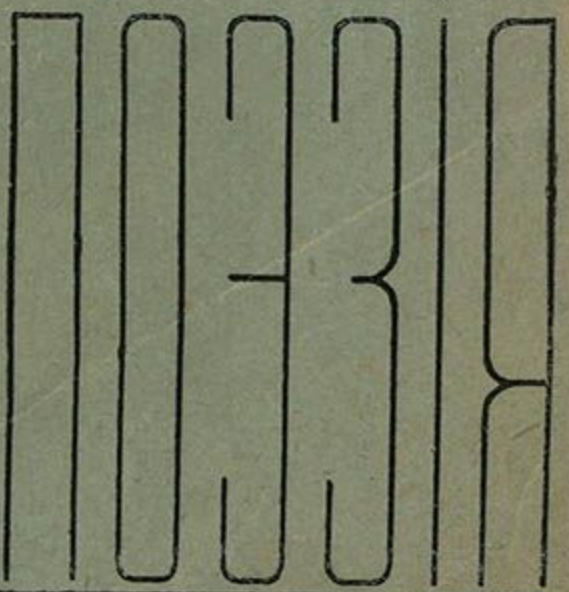


ВАЛЕРЫ МАРАКОУ

БА 54985

ВЯРШЫНІ ЖАДАНЬНЯУ

Б
q. 54985

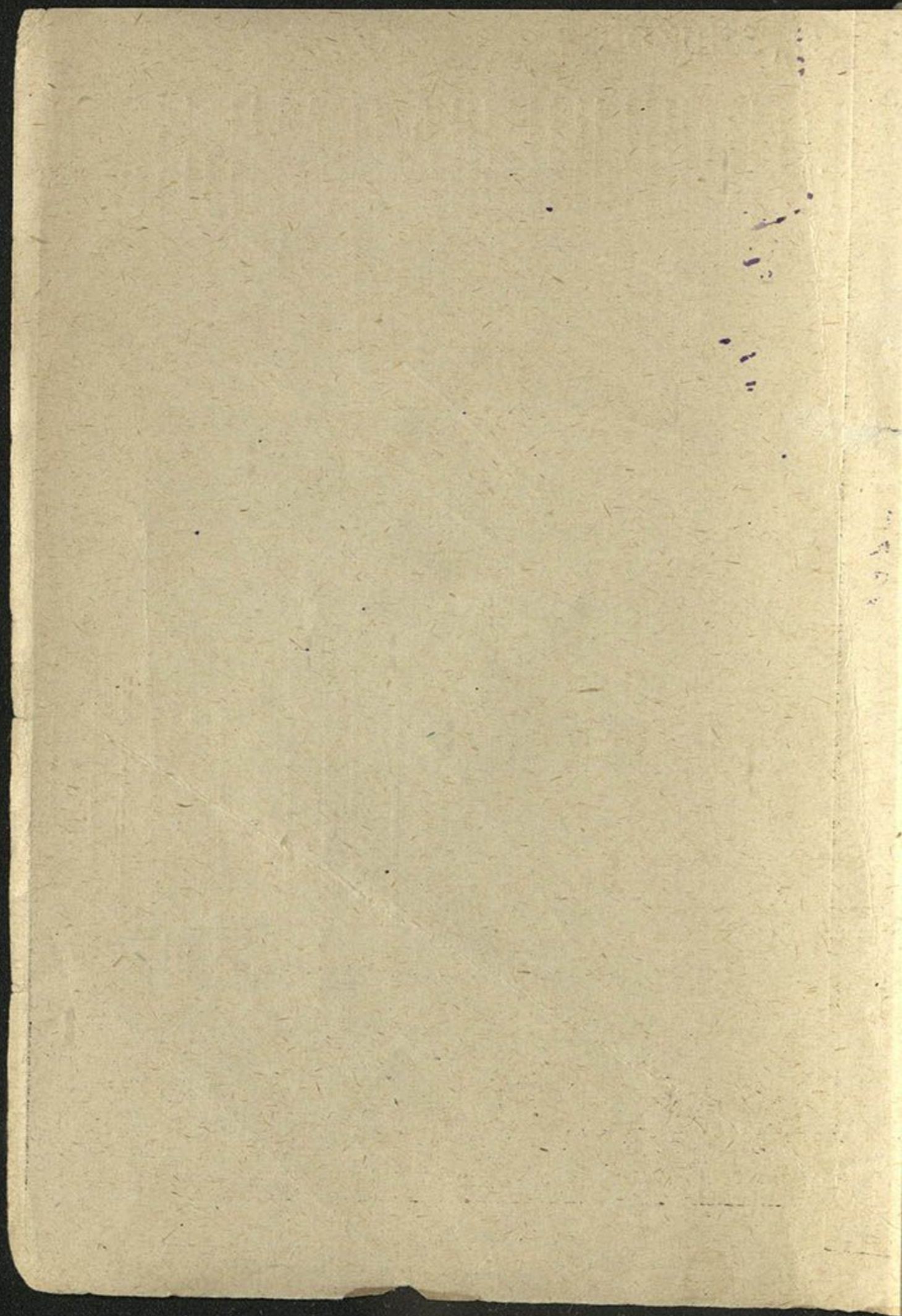


ГПБ Ср. Лз.

1930

Б Е Л Д З Я Р Ж В Ы Д А В Е Ц Т В А

Беларуская Народная Рэспубліка



Б_A 54985

ВАЛЕРЫ МАРАКОЎ

О.А.Д.У.К.

Инв. 268880

Г.П.Б. Ср.-Рэ.

ЯРШЫНІ ЖАДАНЬНЯЎ

П О Э З І Я

Б_A 54985

Бел. адзел
1994 г.

БЕЛДЗЯРЖВЫДАВЕЦТВА

М Е Н С К

1 9 3 0



Вокладка
Л. Смалянскага

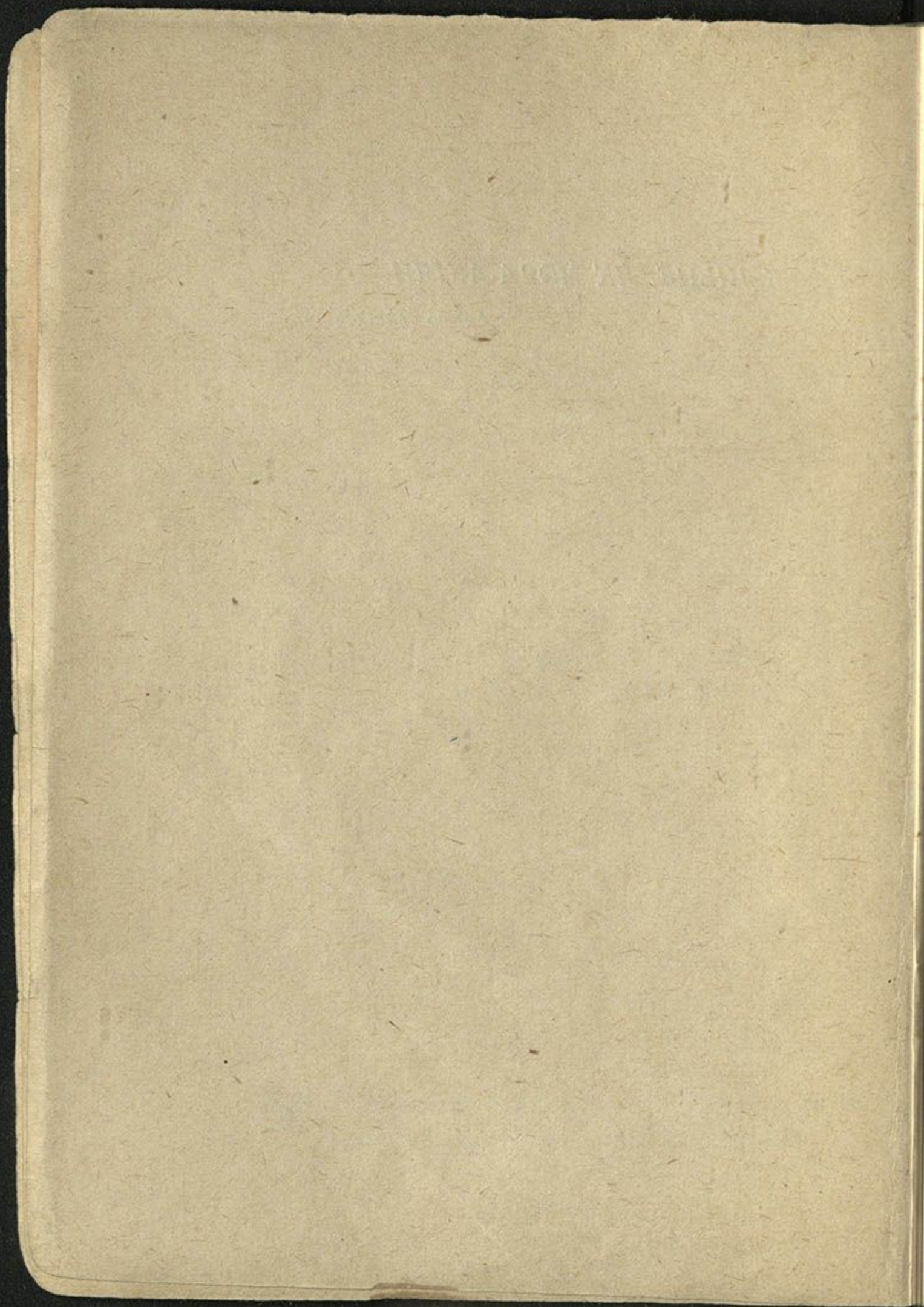
25. 04. 2009

Заказ № 303. 2.000 экз. (2³/₄ арк.). Галоўлітбел № 556.

Друкарня Беларускага Дзяржаўнага Выд-ва.

ЖЫЦЬЦЁ, ЯК МОРА-АКІЯН

Алесь Івашкевіч



* * *

Ёсьць лепшы сьвет
Напружнай творчай працы,
Ёсьць сонца, песьні, ёсьць вясна...
Ёсьць шчасьця йсьці
І верыць,
І змагацца,
І вольнай думкай ў творчасьці
Лунаць.
Там дзесьці, там у ячэйках
І у школах
Жывуць другім напруджаным жыцьцём.
Ня хіляць голаў
Нізка долу
І не згараюць
Ў мёртвых пачуцьцёх.
А тут туман,
Тут пыл сталецьцяў душыць,
Тут сум забытых,
Дальніх
І чужых...
Тут,
Па-асьлінаму падняўшы горда вушы,
Гавораць так,
Што ім абрыдла жыць!

Я знаю іх... Я ім калісьці верыў...
Я іх балота славіць пачынаў, ✓
Пакуль мне
Ў лепшы сьвет
Не адчынілі дзьверы,

Пакуль іх дум,
Іх пачуцьця ня знаў...
І вось цяпер
Ў напружнай творчай працы
Знаходжу ўсё:
І радасьць
І любоў.

✓ Я знаю шчасьце—верыць і змагацца,
Ісьці, гарэць, ўпівацца барацьбой...

ДЗЕСЯЦЬ ГОД

Ад палёў залатых і прастораў жалезных
І ад распачы дзікай
Трывожных гудкоў
Я прынёс прывітаньне
Пачуцьцяў мяцежных
І цнатлівую радасьць маіх васількоў.
Дзесяць год маладых і мяцежных, як песьня,
Дзесяць год
Нашай песьні
І нашай вясны,
І юнацкаму сэрцу ў грудзёх стала цесна
Біцца пульсам кіпучым
Жыцьцёвай струны.
Веру ў песьні свае і ў жыцьцёвую сілу
Абудзіў ў нас Кастрычнік
Між творчых надзей.
Хай-жа сёньня ня холадам прагнай магілы,
А вясной
І вясельлем
Квітнее наш дзень»

* * *

Сягоньня сонца ўстала маладое.
І запалалі золатам сьнягі.
Спаткаць вясну
Мы выйдзем грамадою,
Аднэй сям'ёй братоў і дарагіх.
Былі віхуры,
Ветры,
Завываньні
Галоднай зграі
Зраднікаў-ваўкоў...
Ірваўся край у муках
І у ранах
Да сьветлай мэты будучых вякоў.
І вышла ты таварышам
І братам,
Ты несла сьцяг
Вялікай барацьбы...
Ты памірала ў рогаце гарматаў,
І кожны крок
Табой залечан быў.
І вось такой
Мы сёньня спатыкаем
І новы дзень і новую вясну...
Таварыш, дружа, дай руку—вітаем
Цябе і нашу старану!>

ЦЫГАНКА

Васілю Кавалю — поэту зямлі

За вокнамі сьпевы,
За вокнамі вечар
І радасьць зямлі і вясны чалавечай...
За вокнамі сьмех.
Што-ж марыш, цыганка,
На месяц,
На зоры?
Ў цыганкі ў душы і сумненьне
І гора.
Цыганка у цьме...
Ў цьме ёй прысьніліся стэп і дарога,
Блуканьняў і сум,
І любоў,
І трывога,
Узрушыўся боль...
Там дзесьці каханак,
Як бронзавы бог,
Сьпявае пад струны цыганскіх дарог,
Сьпявае любоў...
Быць можа цяпер пры агні на закаце
Яе ўспамінае
І бацька,
І маці,
І моляцца доўга і палка удвох,
Каб лёс іх дачку маладую зьбярог.
І доўга сумуе цыганка увечар
Аб дружбе жывой
І вясне чалавечай...



І сьніцца ёй стэп
І зялёны прастор...
І месяц над дальлю ўстае, бы касьцёр.
Што карты?
Што грошы і крыўда і боль?
Шырокіх палёў цёмна-сіняя столь
І погляд
Гарачых цыганскіх вачэй,
Што ночы цямней
І што раньня ярчэй,
Яе павядуць за далёкі курган
На песьні і гульні каханых цыган.

*

Будзе вечар—
Юнак чорнабровы
Над палямі, над ёй, над дарогай
Хмурыць сумна
Маўклівыя бровы,
Сыпаць у сэрца любоў
І трывогу.
І расказа цыганка цыганам...
(А ў цыганкі
У сэрцы агонь),
Што учора
На сонечным ранку
Ёй казалі пра новы закон:
Хутка будуць
Ў іх хаты і нівы,
Залатая таемнасьць зямлі...
Будзе бераг
Краіны шчасьлівай
Ўсіх, прышоўшых з блуканьня,
Хмяліць...

*

За вокнамі-ж сьпевы,
За вокнамі вечар
І радасьць зямлі і вясны чалавечай,
Так марыць цыганка,
Так нікне туман,
Так просіцца сэрца за дальні
Курган. >

* * *

Ты гаворыш, што сэрца прыстала...
Што рассыпаны юныя дні,
Што калісьці ты шчыра кахала,
Захапляўся табой не адзін.
Была сіла...
Успыхвалі мары...
Расьцьвітала вясна-маладосьць.
Вечна сьніўся
У пачуцьця-пажарах
Незнаёмы і ласкавы хтось.
Ён прышоў і па возеры шчасьця
Без цябе у краіну жыцьця,
Дзе закат
Ярка-ружай быў масьці,
Малады й неспакойны рысак...
Ўвечар пелі аб шчасьці
Дзяўчаты...
Ах, дзяўчаты гадалі па снох,
Ці ня прыдзе ў іх сумныя хаты,
Той, хто ім сваё сэрца зьбярог.
Там цвіло і там сэрца палала.
Там краіна была—маладосьць...
.....

Там
Ты першае шчасьце пазнала,
Што прышло,
Нібы сонечны госьць.
Ну, дык што,
Калі сэрца прыстала
І рассыпаны
Юныя дні,—
Знаю, ўсё ж ты калісьці кахала,
Захапляўся табой не адзін. >

* * *

Ах, сьпявай, дарагая, сьпявай...
Я люблю твае песьні, твой голас.
Захмялела табой галава
Маладой і такою вясёлай.

Ў полі вецер і ў полі туман,
Ў полі месяц,
Закованы хмарай...
Мабыць хутка настане зіма?
Мабыць хутка марозы удараць?..

Я баюся напеваў зімы.
Не схаваеш ты сэрца па хатах.
Толькі сьветлай вясьне
Верым мы,
Толькі першым надзеям, утратам.

Мы імкнемся туды,
Дзе вясной
Расьцьвітаюць вяршыні жаданьяў,
Дзе забыты з табой мы даўно
Непагодамі бур
І туманаў.

Твая песьня цвіце,
Як вясна,
І твой голас п'яней за купальле.
Дык сьпявай-жа,
Сьпявай да відна
Ты пра шчасьце,
Прыносяць што хвалі. >

ПАЎЛЮКУ ТРУСУ

Ну, што сказаць? Ну як паверыць?
Журбой вятры спавілі даль.
І стала раптам
Біцца сэрца,
Нібы закутае у сталь...
О, дружа, блізкі і далёкі.
Пад крыкі сумных журавоў,
Упаў на дол,
Як ясны сокал,
З разьбітай лёсам галавой...
Шумяць палі...
Бунтуюць хвалі...
І сумна сьлёзы лье сасна...
Няўжо-ж цябе мы
Пахавалі?
О... Нашай лірыкі—вясна!..
Няўжо ня восенскімі днямі
І не пад
Чэрвенскай зарой
Ты і сьпяваў... і жыў між намі
І раздаваў сябе парой?
Бывай-жа, дружа. Дзіўным ранкам,
Такім-жа сьветлым, як і ты,
Цябе спаткае
На сьвітаньні
Твой вобраз сумнай сіраты—
Алеся з кветкамі
І лірай
І на зары, ў шырокі сьвет
Табе, па-брацку

Скажа шчыра,
Што ты сапраўдны быў поэт...
І прыдзем мы...
І зложым гімны...
Памёр поэт... агню няма...
І вось пад гэты боль
Нястрымны
Хтось скажа—жыў ён не дарма>
Хачу портрэт у чорны колер
Ўзяць, а ў душы,
Нібы праз дым,
Твая прысьнілася мне
Доля—
Жыць і памерці маладым.
Згасае лампа...
Ў сэрцы цёмна...
Скажы, о брат... скажы, нашто
Я сьніў цябе
І сьніў твой помнік?..
...І ўжо далей ніяк ня помню,
Як сьлёзы ўпалі над лістом...

* * *

Пазнаў і я, што ёсьць прырода,
Ня толькі
У дагараньнях зор,
Што ёсьць у мудрага народа
У грудзёх і сонца,
Сьвет
І золь...
І я пазнаў трывожным сэрцам
Прыроды рух,
Яе любоў,
Яе закон—няўхільнай сьмерці,
Яе жыцьцё, імкненьні, боль.
Пазнаў гіпотэзы,
Законы...
І мудрасьць тысячы вякоў
Нясу ў мазгох сваіх сягонья
Для тых, хто сэрцам не памёр...>

* * *

Я так доўга блукаў ў зачарованым садзе,
Месяц ласкай сваёю лісты апаліў.
З русай доўгай касою, з агнём у паглядзе
Расказала ты мне нашу тайну зямлі.
Мы пайшлі...
Доўга, доўга ты мне гаварыла.
Гаварыла аб шчасьці і долі людзей.
У грудзёх ажылі жыватворчыя сілы,
І трывожныя песьні каханьня, надзей.
Дарагая мая,
Паглядзі, як над лесам
Дагарэла крывавай тканінай зара,—
Гэта сымболь глухіх і надломаных песень,
Гэта словам каханьня,
Пачуцьцяў пара.
Я багаты
І песьняй сваёй і юнацтвам,
Ў маёй хаце блакітны варушыцца сьвет.
Буду сёньня над сьмерцю варожай сьмяяцца,
Бо інакшая песьня да мэты заве,
Я аб гэтым і доўга і ўпарта так марыў.
Я заснуўшае шчасьце сваё абудзіў.
І ўжо шэпча мне нехта з усьмешкай на твары:
— Ня спыняцца нам тут,
А ісьці ды ісьці.
Мы так доўга блукалі ў квітнеючым садзе,
Месяц ласкай сваёю лісты апаліў,
З доўгай русай касою, з агнём у паглядзе
Расказала ты мне пра вясну на зямлі.

АДЫШОЎШЫМ

На ваших магілах мы справім вяселье
І душы зальем старадаўнім віном.
Успомнім,
Як дні нашы ў нетры ляцелі,
Каб больш не вярнуцца ніколі ізноў.

Мы у майскія ночы паплачам над вамі,
Раскажам вам вашы
Пачуцьці
І сны,
Як сэрца квітнее зарой і агнямі,
Як граюць жаданьні на струнах вясны.

А ў доўгія ночы зімовых ігрышчаў,
Пад дальнія скрыпкі начных палазоў
Раскажам,
Як вецер бязлітасна сьвішча,
Цярушачы ў полі зьмярцьвелы свой боль...

Там хвойка упала з надломаным крыкам.
Там сьвежай крывёй пралілася зара.
На захад узьняў хтось марозныя пікі
І кліча у бойку узбураны край.

Мы вучымся жыць.
Мы ствараем заксыны.
Мы марым аб дальняй нязнанай красе.
У бойку ідзём,
Паміраем з праклёнам,
І сьмерць нам вянкi на магілы нясе.



Б 54985

можа быць такжа
Праз слоту нядолі
Мы пойдзем,
Памром
І ня вернемся зноў.
Хтось будзе на нашых магілах вясной
Сьпяваць з захапленьнем пра шчасьце
І волю!

КОМСАМОЛУ МАЗЫРШЧЫНЫ

Перада мной напружаная заля
У чаканні слоў бунтоўных і жывых.
Вам, хто прайшоў
Кастрычніка навалы,
Ня вешаць долу гордай галавы.
Ўстае вясна
У разгары сьветлых гімнаў,
І чэзьне дым з жыцьцёвых берагоў...
Вас шмат такіх—
І ласкавых
І дзіўных,
З мяцежным сэрцам, грубаю рукой...
Я вам прынёс бунтоўны і вясёлы
Напеў палёў шырокіх,
Залатых,
Дзе ў новы час,
У разгары новай долі
Жыцьцё па-новаму красуе маладых...
Вакол так многа веры, парываньняў,
Так многа песьняў сонечнай вясны.
Дык, дарагія,
Любыя,—
Вітаньне
Вам, сына новай стараны...
Сьціхаю я...
У грудзёх ня ціхне бура.
І ў залі выбух
Сотні галасоў...
О, я таксама з новаю культурай
Іду аднэю з вамі паласой,

Каб несъці сыцяг змаганья,
Перамогі,
Гарэць імкненьнем юных і жывых...

.....
Які ўздым!
Як сэрца б'е трывогу!
Як узьнята ружа гордай галавы!>

* * *
Прысьвячаецца
Беларускай сялянска-
рабочай грамадзе

Дні ідуць, праходзяць і зьнікаюць
Лістапада сіняй чарадой.
Пакладзецца ўсё жывое камнем
У сталёвым поступе гадоў.

Шлях гранітны і сьцежкі залатыя.
Горад пыльны й сінія палі.
Ў непагоду йшлі і кроў ня стыла,
Нас агні, агні ўпярод вялі.

І калі сягонья—
Кінуць камнем,
Кінуць камнем з цёмнага кутка,
Ўсё-ж
Ня зьмеркнуць сьветлыя жаданьні
І ня зьнікне дужасьць у руках.

Хай скрыгочуць здраднікі працоўных
З іх бясьсільнай злосьцю у вачох,—
Наша мэта—
Ў поступе бунтоўным...
...І ня згаснуць сілы у грудзёх!..

Не патухнуць сьветлыя жаданьні,
Кроў ня стане ў жылах халадней...
І ў агні
Палаючых паўстаньняў
Край рука чужая не кране.

Пройдуць дні.
Заменяцца вякамі...
Пройдуць дні мяцежнай чарадой...
Пакладзецца ўсё жывое камнем
У сталёвым поступе
Гадоў...

(Напісана з Ал. Звонакам).

* * *
Я ўспамінаю дні змаганья,
Крываваы выбух навальніц,
На дарагія сэрцу раны
Нясу бальзам
Сваёй вясны.
Шчэ так душа не расквітала,
Зялёны сад
Маіх надзей...
Я быццам вырваў суму джала
З сваіх
Ўстрывожаных грудзей,
Заціхлі трубы, сьпяць гарматы,
Давайце песню—гімн лясоў,
Хай юнай мудрасьцю
Багаты
Ён пройдзе роднай паласой.
Я доўга буду,
Да бяскраю
Ўпіваць агонь сваёй тугі,
Қаб над маім
Ўваскросшым краем
Ніхто ня сьмеў узьняць рукі!
За кожны крок маёй айчыны,
Ў цяжкія дні, паўстаньняў дні,
Я з сэрцам раненага сына
Расстрэльваць буду
Сьпячых сны.
І з гордай верай ў перамогу,
Згубіўшы дум сваіх
Крыжы,

Виходжу сам я на дарогу
Ісьці, змагацца, верыць, жыць...
І калі ўспомніў мімаволі
Крывавы выбух
Навальніц,—
Я гавару: за сьвет... за волю...
Аддам бальзам свае
Вясны!

* * *
Загараўся крываваы усход,
Я і сам барацьбой загараўся.
Мяне клікалі
Ў дальні паход,
Ў запазьнёныя госьці
Кітайцы.

Там далёка на жоўтай зямлі
Рэкі жоўтым віном налісія.
І зьнікаючы,
Ў даль паплылі
Трупы жоўтых людзей
Ад сталіцы.

Зноў паўстаў
Рэнегат Чан-Кай-шы—
Белы зьвер свае лапы
Скрывавіў.
І расьце—
Загараецца бура ў душы,
Бура жоўтай нязьвержанай
Лявы.

Трэ' забыць і любоў, і спакой,
І вясны сваёй сонца пакінуць.
Толькі мы
Сваёй львінай рукой
Можам львінае шчасьце
Ім кінуць.

Цяжка сэрцу поэты маўчаць.
Сёння нашых братоў
Распінаюць.
Гляньце, — вобраз паўстаў
Ільліча
І зноў кліча на бой,
На змаганьне.

Клічуць зноў у далёкі паход,
У запазьнёныя госьці
Кітайцы...
Ўсё ярчэй загараўся усход,
Я і сам ўсё ярчэй загараўся!

1928

НА ЗАЛАТЫМ ПАКОСЕ

Над прасторам ніў і над квяцістым лугам
Бубянцом ахвотна празьвінець.
Гэты клён курчавы,
Як зялёнай пугай,
Апавіў
І сьцебануў мяне...
Зашумелі ціха дарагія нівы
Срэбнай песняй сьпелых каласоў.
...Я прышоў падслухаць гэты шум тужлівы
І прайсьціся роднай паласой.
Пабялела даль
І па-над сінім борам
Запаліла сонца яркі сьвет.
Як надзеі, тухнуць
Залатыя зоры
На прасторы песенных завей.
Зноў лясок-дубняк перада мной знаёмы
Так шуміць,
Як некалі шумеў,
Дзе ня раз я ў прадвячэрняй стоме
Разьліваў з хлапцамі песні... сьмех...
Эх, хлапцы-браты, — было нас дружных многа, —
Кожны вырас,
Шлях свой адшукаў.
Той пайшоў сялянскаю мяжой-дарогай,
Гэты вышаў новы дзень каваць.
Над прасторам ніў і над квяцістым садам
Нам аднёю песняй
Празьвінець,
Каб вясною новай
Ды з любоў'ю брата,
Маладую радасьць... Радасьць дружбы мець.

ЖЫЦЬЦЕ ЯК МОРА-АКІЯН

Жыцьцё,
Як мора-акіян...
А шчасьце—бераг дальні...
Їдзе ў пустэльні караван
Пад гукі ветраў
Пахавальных...

Цвітуць ў Італіі сады...
І сонца там і мора
Бліжай,
І ты глядзіш з журбой
Туды,
Над дальлю рукі ўзьняўшы
Крыжам.

Хмяльней там
Дзікае віно.
І там штодзень гудуць фокстроты,
А мне,
Мой дружа, ўжо даўно
Абрыдла ўсё... нат воблік
Цноты...

Шчасьлівы я, што тут жыву.
Ї за гэты край вясной вялікай
Быць можа
Зьнімуць галаву,
Праколяць цела гострай пікай.

Дзе песьні
Новых дзён гудуць
І сьцяг праменьніцца саветаў—
Другіе творцы
Павядуць
Наш край да ленінскае мэты...

І ты,
Быць можа, скажаш ты,
Што любіш ты, і не забудзеш,
І ўсіх зямных краін
Сады
Мне прынясуць
Вянкі на грудзі...

І зноўку пройдзе караван,
І шчасьце зноўку будзе сьніцца.
Жыцьцё,
Як мора-акіян...
А лёс мой —
Віхар-навальніца...

Што-ж мне Італіі сады?
І той спакой
І сонца поўдню?..
Пад новы гул тваіх
Турбін
Я песьні радасьцю напоўню!

1929

* * *

Мой родны край... Ізноў я тут!..
Бярозы, неба, сонца й нівы
Пра шчасьце гутаркі вядуць
У песьнях вольных і шчаслівых.

Празрысты дзень. Прастор і шыр.
З палямі разам ў дзіўным сьне
Адным жыцьцём гарэць і жыць,
Адным імкненьнем паланець.

Ах, сэрца цішай... сэрца стой!
Яна пазнала... Што-ж з таго?..
Прайду я ціха між кустоў,
Збуджу ў душы другі агонь.

Бо гэтак цяжка, родны край,
Над полем шэпчуць каласы...
Тут пець і жыць, а там згараць
У абоймах сонечнай красы.

Вітаю ўсіх я з новым днём—
Прастор... дзяўчыну і жніво...
Я так прышоў, каб верыць зноў,
Каб зноў згараць ў траве з травой. >

1926

Тут так хораша, промняў так многа...
Срэбны месяц прылёг на кусты.
Я іду сваёй роднай дарогай,
Зноў вясёлы і зноў малады.
Сёньня ўсё,—
Гэта хвойнік і Сьвіслач,
Да сябе заклікаюць пажыць.
Колькі стройных бяроз панавісла
Над вадой і на грудзі мяжы.
Гэта межы спыталі у сэрца:
— Ці-ж ты ня хочаш піць гэту ціш?—
Ўсё маўчыць,
Ня дыхне, як пры сьмерці,
Ну а ты?.. Ты таксама маўчыш!
Ну і што-ж, калі промняў так многа,
Срэбны месяц каханьнем гарыць.
Годзе песень, разгулу, трывогі,
Хоць хвіліну адну так пажыць!

Сакалянка 1926.

* * *

Цені бягуць другія,
Сьніцца сэрцу другі экран...
Дзе-ж вы, мае дарагія,
Дзе ваш раскінуўся стан?

Песьні сьпяваюць навокал.
Вецер зьвініць і зьвініць.
Мабыць, яшчэ далёка,
Мабыць аб іх мне ня сьніць.

Вочы туман засьцілае,
Ў гэтым тумане вясна...
Нечая зорнасьць былая,
Нейчая казка адна.

Ў казках і ў песьнях, і ў думках,
Ў шуме і звоне дарог
Сэрца сагрэтае сумам,
Роднаму краю зьбярог...

Край туманоў, ды балотаў...
Рэчак, азёраў, лясоў—
Скінь сваю ціхую цноту...
Крыкні... гранітнай красой...

Гэты мне голас знаёмы.
Хто-ж яго тут... абагрэў...
Можа, магіла былому—
Скрып атрупелых дзьвярэй?

Новаму, — можа — ажары
Грозных і злых навальніц?
Новых і новых аавры
Радасных, сочных зарвіц?

Там вось, мае дарагія...
Там за гарамі гадоў
Песьні складу я другія
Чыстых... жывых гарадоў.

* * *

Там,
Дзесьці там ў стапох жаданьяў
Пад ветра сьвіст
І завываньне
Стаяла вольха на кургане
З прабітай сонцам галавой...
А навакол,
Як кінуць вокам,
Сінела поле,
Сьніўся гай,
І ўсім нязнаны,
Усім далёкі
Ён плыў і плыў за небакрай...
Крычалі качкі недзе ў лузе,
Ах, як даўно я тут ня быў.
Ці гэта
Дальні сон ілюзій,
Ці гэта можа толькі быць?
Мне ўсё адно... Я толькі рады...
Што зноў пабачыў
Сінь нябёс,
Падгніўшы дом... А з домам разам...
Забыты рой юнацкіх кроз.
Што любы край вясной вялікай,
Увесь, як май, як песьня
Край,
Пад граньне тысячы
Музыкаў
Зламаў навек адзеньне крат.

Што дзесьці там,
У стапох жаданьяў,
Пад ветру сьвіст
І завываньне
Губляюць людзі па курганах
Адвечны боль і смутак раньні...
І што ня дальні сон
Ілюзій,
А долі новай сьніцца
Быль...
І што стаяў, што марыў ў лузе,
І гэты луг я не забыў...

* * *

Вецер гуляе па даху,
Дах-жа зьвініць і зьвініць.
Вось ён згубіў адну бляху,
Тую, што марыла жыць,
Вось падхапіў яе далей,
Кінуў праз вал
У ваду.

Цела жалезнае хвалі
Уніз на забыцьце вядуць...
Покуль яна яшчэ сьніла
Зранены ветрамі дом,—
Нейкая тайная сіла
Біла ўспамінаў крылом,
Некалі там,
Пад гарою.
Вунь, дзе бярозкі шумяць,
Была малодшай сястрою
Срэбная бляха... на яць...
Унізе паны там шчасьліва
Век пражывалі ў цішы.
У чыстых пакоях
Каміны... ды піва,
Уверсе вятры, ды дажджы.

*

І вось нечакана...
Аднойчы,
Пад гром,
Ці пад рогат гармат

Тут смутак
Ашчэрыўся воўчы,
І тых,
Што былі тут—няма...
Пагасьлі каміны,
Ды печы,
І піва застыла на шкле...
І толькі
Ў нахмураны вечар
Зноў хтосьці гуляе
Ў імгле...
Так марыла бляха
На хвалях,
Пакуль
Ня упала на дно...
Быў вечар,
І ветры хавалі
Забытыя цені даўно...
І вецер
Біў зноўку па даху,
Такі незнаёмы... другі...
І засталіся
Ад згінуўшай бляхі
Толькі на хвалях кругі.

*

Новае сёньня красуе,
Новыя песьні
І час...
Гляньце, навокал будуюць
Ўраз за колгасам
Колгас.
Нетры сталёвых багацьцяў
Мы пераплавім
Ў плугі—

З цемрай і брудам
Змагацца,
Біць па магілах тугі...
Кожная кропля
Жалежа
Пойдзе для гарту зямлі.
Што залатыя нам
Крэзы,—
У нас залатыя палі!
Ўзрыем мы горы
І нетры,
Пусьцім экспрэсы ў разьбег.
Гэтая песня,
Пад ветры
Складзена, бляха, табе...

1929

Там, дзе у полі зьзяюць росы
 І па начох ўстае туман,
 Радзіўся
 Дзень сьветлавалосы
 І мой найўнейшы
 Роман.
 Яе знэрвованыя пальцы
 Прайшлі,
 Як сон, па валасох...
 О, восень
 Ў вобразе бэнгальца
 Мудрэй,
 Як мудры Саламон!
 Вакол крываваыя пажары
 Прымушан вецер
 Разьдзьмухаць,
 Бо ўсё-ж
 Асеньнія абшары
 Ня хочуць сэрцам паміраць.
 Шумі,
 Сьпявай,
 Прывольны вецер,
 Не жабраваць табе ў палёх.
 І можа быць ізноў
 Поэце
 Напомніш ты ягоны лёс...
 Было даўно...
 Ў прасторах сьвету
 Такой-жа восенскай парой
 Ішоў бяз песьні

І бяз мэты
Дзень,
Акрываўлены зарой...
Быў я малы
І сэрцам кволы,
А год галодны і глухі,
І людзі падалі
Да долу—
Лісты і людзі—мерцьвякі.
Сабакі грызьлі чалавека,
А чалавек
Пад час сабак.
Зьвяры
Прыходзілі аднекуль
На гэты
Вымушаны баль...
А восень кідала чырвонцы
Пад ногі ветру
І жальбе,
Каб па нямеючай
Старонцы
Прайшла зімы і сьмерці бель.
Каб заглушыла рогат
Жаху
І трупы ў саван свой ўпляла:
Зямлю,
Лясы,
Даліны,
Дахі—
Усю гэту змучаную даль...
А людзі йшлі...
Яны палалі...
І горда верылі ў жыцьцё,
І на палёх,
На морскіх хвалях
Нясьлі агонь,

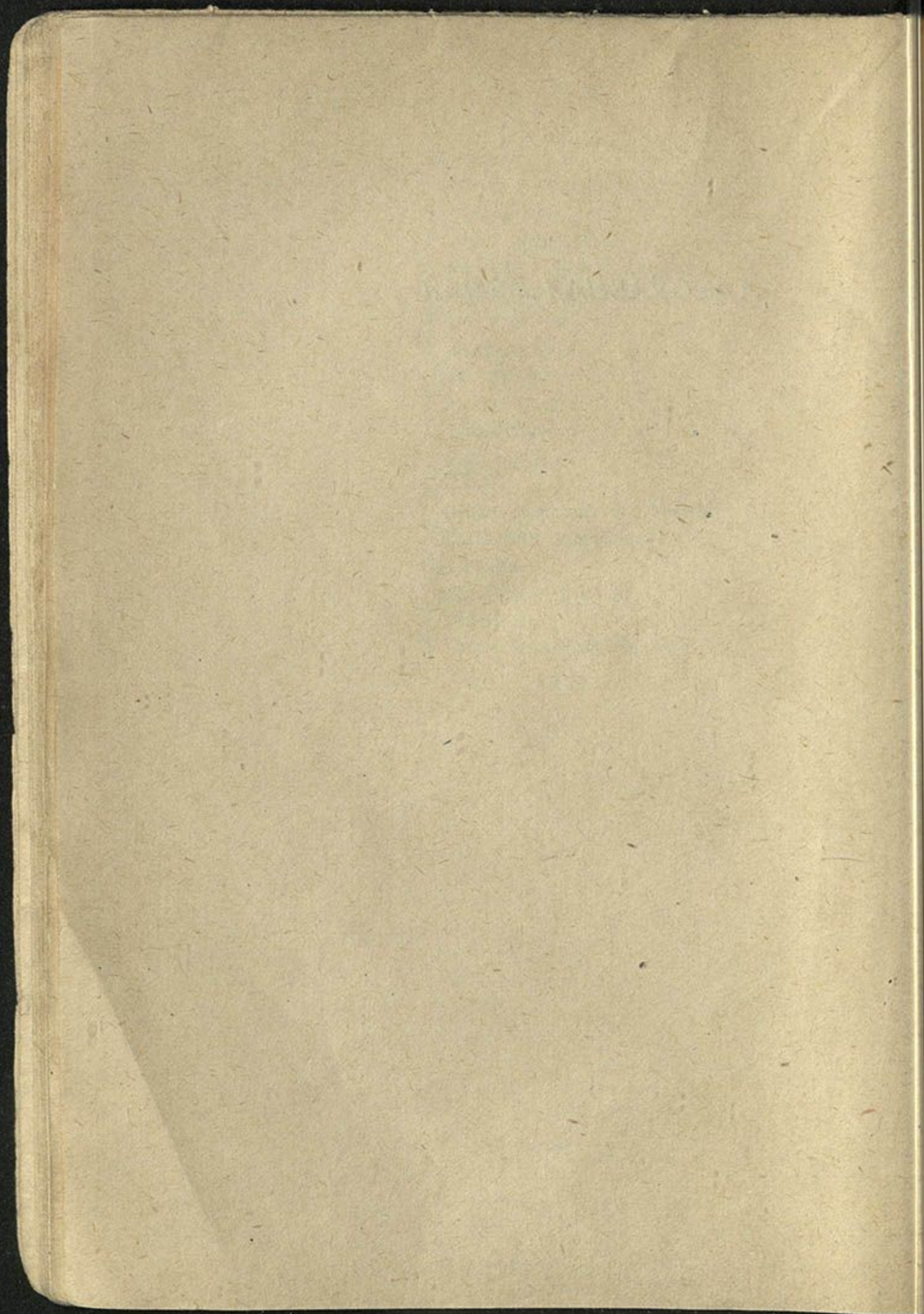
Запал
У грудзёх...
Кастрычнік...
Выбухі гарматаў...
Зямлі сьмяротны непакой,
А ўсё-ж
Разьбілі мары
Катаў
І здзекі згубленых вякоў.
Хлапчынка стройны й кучаравы—
Не разумеў я гэтых спраў,
І ад Масквы,
Аж да Варшавы
Наіўным вокам пазіраў
На карту бойкі
Векапомнай.
І мільённы гул
Гармат
Здаваўся мне
Душой бяздомнай,
Што сонца вырвала з-за крат!
Сягонья восень
Ужо ня тая,
Ня той Кастрычнік сьцэле ліст.
Сама,
Як воля,
Маладая,
Як лепшай долі
Сымбаліст,
Фарбуе вуліцы сталіцы
У сьвятло
Цьвятлівістых надзей...
Сягонья
Восень-чараўніца
Прышла вітаць комуны дзень.
І сённяя я другі...

Я новы...
Пачуў з палаючых раўнін
І вуліц гул,
І шум дубровы,
І песьні новыя турбін.
І зразумеў я ў шуме ветраў
Прастор зямлі
І ўсіх марэй,
Дзе будзе
Горад—сад
Сусветны—
Адна краіна
СССР.
І наша восень не навее
Халодных вобразаў
Жальбы,
Дзе людзі гінулі
Ў завеях,
Ў агні вялікай барацьбы.

1929

АДНОУЛЕНАЯ ЗЯМЛЯ

ГПБ Ср. Лз.



I

Быў вечар палкіх парываньняў...
 Цьвіла зара маёй душы.
 Быў я ўстрыожаны дазваньня,
 Я з новай песьняй падружыў.

Ў палёх успыхвалі зарніцы
 Ў палёх праз хмары
 І туман
 Жывія песьні-чараўніцы
 На даўні клікалі курган...

На гонях волі,
 На прасторы,
 Дзе новы сьвет жыцьця гарыць,
 Другія песьні,
 Сьмех
 І зоры
 Прышла нам доля падарыць...

Сьпявай, душа—крыніца песьні,
 Жывы ўзмах арліных крыл.
 У блакітным ганку
 Паднябесься
 Ўздымай агонь
 Жывых сьвяціл...

Руйнуй мінулых дзён галгофу,
 Дзе сэрца краю Мураўёў
 На жах,
 На крыўду ўсёй Эўропы
 Мячом Расіі пракалоў.

Пракляцьце, кат табе і злодзей.
Цябе пракляў
Мой родны край.
Такім, як ты, сказаў ён:
— Годзе,
Даволі сэрца надрываць!..

Так я стаяў,
Так марыў ў нівах
Маіх прастораў залатых,
І ў глыбіні душы шчасьлівай
Зьнікаў туман, праходзіў дым...

II

— Куды ідзеш ты, дзеду любы?
Сядзь-пасядзі, тут родны край...
— О, так, сыноч,—
Шапталі дзеда губы,—
Прышла і наская вясёлая пара.

Прышла пара мужычаму разгону,
Ну, што-ж, сыноч,
То, хочаш, пасядзім...
Стары ўжо я...
Зямля старога клоніць,
Зямля дае прасторы маладым.

І пад бярозкай белай на кургане
Мы селі ўдвох:
Я—юны,
Ён—стары...
Закат крывававымі і тонкімі рукамі
Матаў істужку сонечнай зары.

Устрас дзядок сівымі валасамі,
А мне здалося—
Гэта хваль разьбег.
— Глядзі сюды на гэты даўні камень—
Пад ім жыцьцё,
Пад ім мінулы век.

— Ах, так, дзядок!..
Кажы, кажы, мой любы,—
Я рад падслухаць сэрца маладым,

Аб чым раскажуць ласкавыя губы,
Аб чым раскажаш
З захапленнем ты...

Ты многа жыў...
Ты многа ў сьведзе бачыў,
Ты знаў прасторы дальніх берагоў...
Ах, што з табой?
Ты сьціх.
Ты плачаш...
Аб чым?.. Чаго..?
Скажы, скажы, чаго?..

І ён казаў нек глуха, нек забыта:
— Ты малады..
І мо няўцяміш ты
Усё, што сэрцам гордым перажыта...
...Ітак, раскажаў жыцьцё сваё стары.

Ш

Меў я панурую хату,
Ў хаце-ж
Нядолю вякоў.
І з ёю быў лёсам заклёты...
Звалі мяне мужыком.

Хворая жонка...
А дзеці.
Дзеці па сьвету пайшлі.
Лёсу чужога іх вецер
Ў далькія кінуў палі.

Дзе яны, кветкі краіны,
Кветкі жыцьця і вясны?
Вецер хаўтурыць ў даліне,—
Значыць, памерлі яны!

Я ня сумую.
Я—горды.
Толькі душа... як арган...
Льле ў мае думы... акорды—
Сьмерці...
Нядолі
І ран.

Сённяя табе раскажу я,
Што, не стварыць,
Не вярнуць
Повесьць змаганья живуую,
Дзіўную повесьць адну.

Быў мой Антось на заводзе.
Сын мой—
Рабочы-гарбар.
Меў ён пашану
У народзе,
Як павадыр і бунтар.

Верыў ён толькі працоўным,
Толькі працоўных
Любіў...
І за іх волю
За шчасьце,
За кроўных...
Сэрца аддаў... на разрыў!..

IV

Як цяпер я помню—хмуры быў завод...
А блягі дырэктар
У сотні раз хмурнейшы.
Быў ён кат-зладзюга
І нягоднік першы,—
Пра яго казаў так будаўнік-народ.

Горкі і нікчэмны
Быў там хлеб рабочы...
Быў абмыт крывёю й горкімі сьлязьмі.
І прышло другое,—
Хтось сказаў аднойчы:
—Досыць мы цярпелі,
Гнулі сьпіны мы.

Паўставайце, брацьці...
У пустэльні сьвету,
У пустэльні сьвету дзікай і глухой
Адшукаць павінны
Мы жывую мэту
Дарагіх і блізкіх, сьветлых берагоў.

Гудзеў завод, рамні сьпявалі,
І пад машынны
Дзікі шум
Жывыя словы заміралі,
Віхурай ранілі душу...

Кіпела сэрца бурна,
Упарта,
І вось дырэктар увайшоў...
І пад агонь насьмешак-жартаў
Ён гаварыў
Як кат,
Як воўк...

— Чаго сышліся, чэрці-гады?!
Пайшлі адсюль!
А ты, а ты...
Ты зноў бунтарыць?!
Ух, пракляты!
Ты што ж—іх бацька
Іх сьвяты?

Не сьцярпеў Антось мой...
Размахнуўся горда,
Размахнуўся горда і, што стала сіл,
Садануў дырэктару у сьвіную
Морду
Ўсю агіду й крыўду, што ў грудзёх
Насіў...

V

Прышлі душакрывы... забралі яго...
 Забралі яго і з сабой павялі.
 Кляліся навек пазнаёміць з Тайгой,
 З студзённым прасторам
 Сібірскай зямлі...

.. І білі.
 І строілі кпіны над ім...
 І горка так сэрцу рабілася, горка.
 Хацелася
 Зьдзекі пусьціць іх на дым,
 Парваць
 І парушыць іх злую гаворку...

І вось пасадзілі...
 За белай сьцяной,
 Дзе крыўду з маной называлі братамі,
 Ён віў
 Беларусі любімай вянок,
 Ён цьвёрды быў сэрцам, як камень.

Ня доўга яму давалося сядзець...
 Зямля аблілася
 Крывёю навалаў...
 У агні захаплення
 І творчых надзей
 Народная сіла паўстала.

Ён вышаў на волю...
 Эх, воля...
 Эх, сьвет,—
 Жаданая мара стагодзьдзяў.

Ўжо тысячы год табе верыў сусьвет.
Была ты і чыстай і сьветлай
У народзе.

Здабытую волю мячом і крывёй,
Ня панскую-ж волю...
Ня панскую ласку
Мы славім сягонья усёй грамадой.
Мы сёньня зрываем
Буржуйскую маску!..

Таварышы, ўперад!..
Даволі цярпець.
Ударым-жа дружна... Ударым-жа ў раз.
Цяпер Беларусі прыдушанай
Пець...
Таварышы, смела і горда...
— Ура!..

VI

Неба пажарам фарбована.
 Панству, нядолі—
 Капут.
 Усё, што струхнела,—зруйнована,
 Усё, што душыла,—
 Ня тут.

Час навальніц і пажараў.
 Ггэх!
 Разыдзіся, душа!
 Чорная ноч і варожыя мары,
 Нейчы прыдушаны шаг.

Мерзнуць пад плотам
 Мінулага цені.
 Плот пахіліўся,
 Прылёг...
 Неба адзета ў пажараў адзеньне,
 Новы прыйдзен парог.

— Пана павесіць!—крычалі сяляне,—
 Панскі маёнтак—
 Спаліць...
 Сьмерць і праклён
 На жыццёвым экране,
 Вечная крыўда зямлі...

Вогненай лявай кранулася вёска.
 — Зрушым маёнтак!—
 Буяніў Тамаш...

— Стойце!
Хвіліну...
Вы п'яныя ў дошку!
Пана павесіць, маёнтак-жа наш! .

Гэта здабыта рукамі працоўных.
Гэта сваё,—
Гаварыў так Антось...
— Што-ж, за маёнтак ты?..
— Так, бязумоўна!
Нам ён патрэбен...
— Досыць іржавых атос!..

Вогневай лявай кранулі сяляне,
Выбухнуў крыўды вулькан.
Сьмерць і праклён на жыцьцёвым
Экране...
— Усе, хто пакрыўджан,—ўзьніміся!
Паўстань!..

VII

Ляцелі дні... Прышлі чужыя людзі...
Ўчыніць апошні суд,
Суд не на сьмех.
— Хто бальшавік у вас тут будзе,
Хто супраць нас, скажы,
Паўстаць пасьмеў?

— Адкуль мне ведаць, любы мой паночку,
Ўжо-ж мабыць той,
Ну, як яго... Антось...
— Дзе ён живе?
— За мною.
— Точка!
Вядзі, скажы, што сябра,
Госьць...

Прышлі і вось—абшарылі ўсю хату...
— Скажы, стары, дзе сын твой?
— Тут няма.
— Ах, вось як!
Ўзяць яго!
Ах, чорт пракляты!..
Спаліць усё, ў сівы пусьціць туман!..

занялася хата дзіка й палахліва...
Упала жонка ў ногі к падляцом.
— Даруй, панок.
— Уставай, халера!..
Жыва!
Ня то цябе услаўлю бізуном.

З журбой вачэй—
З глухой пустельнай,
Дзе ня было ні кветак,
Ні травы...
Яна пайшла, як з горкага пахмельля,
Схіліўшы сумна ружу галавы.

Я быў ў экстазе помсты
І адплаты...
У душы магіла...
Сэрца, як арган...
У руках крывавага і дзікага заката
Сачыўся лёс рабочых і сялян!

VIII

Быў вечар дзікі, расстраляны...
А лес шумеў,
А лес шумеў.
Здушыўшы сьмерць ў душы нагана,
Стаяў паўстанец—
Сам, як сьмерць.

...Сюды прышлі шукаць ратунку
Сыны лясоў,
Сыны балот...
І вецер ўзяў іх пацалункі
Аддаць зары ў чырвоны рот.

І раптам—
Крыкі,
Плач,
І стогны...
У небе дым, агонь і кроў.
Хвіліна—
Й лес адзет трывогай...
— Браты, нас паляць! Марш ўпярод!..

І вось сышліся... Рвалі... білі...
На момант месяц вышаў з хмар...
І я пабачыў—
Сын мой мілы
Ад панскай кулі паміраў.

Рвануўся я душой з-за кратаў,
Душы няма ніякіх крат!

І я адчуў
У той дзень пракляты,
Аб чым шаптаў і пеў закат.

Мінулі дні...
Прышло другое...
Краіна вольнай стала жыць...
Жывым,
Бунтуючым прыбоем
Мы вышлі край свой старажыць!..

Зямля ня скрыўдзіць,
Не пакіне,
Зямля наш дом—з нас кожан госьць.
У новай
Сонечнай краіне,—
Шкада—ня можа жыць Антось.

IX

Схіліўся дзед, і срэбра кудраў
Упала хваляй
На плячо.
Ў яго вачох сталецьцяў мудрасьць...
Агонь і сум
Ў яго вачох.

— Табе шкада, дзядок, памершых?
— Як не шкада?
Шкада, сыноч.
Бывае,
Сэрца ў шчасьце верыць
І веры тухне аганёк!

Ну, мне пара...
Мяне чакаюць...
Пагас за лесам водблеск дня...
І ён пайшоў...
Ўдалі змаўкалі
Яго шагі.
Ён патанаў
У змроку ночы.

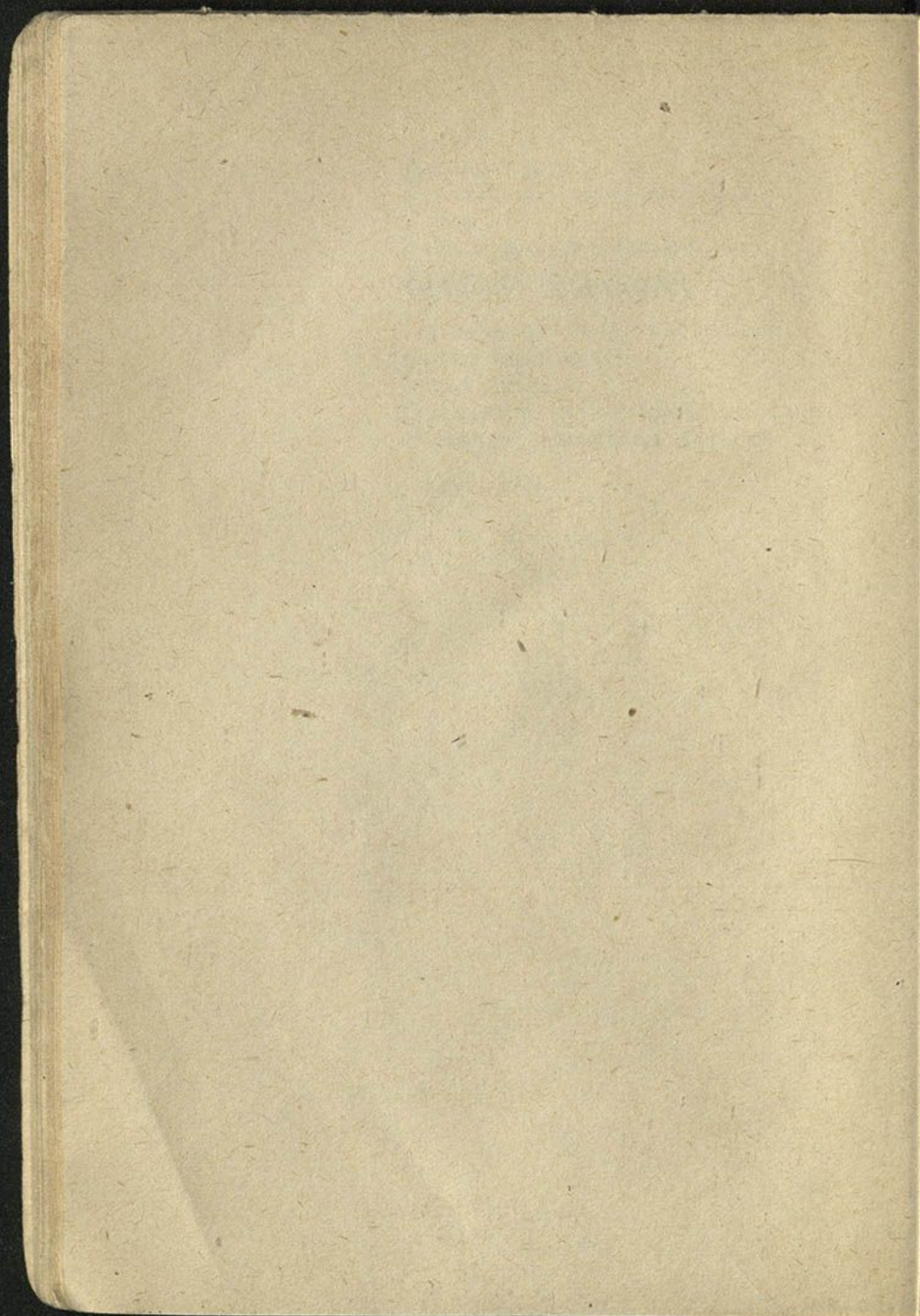
Ў даль за гаем
Ўзрастала песьня—рос уздым...
І ўсё тут
Мэту абуджала
Быць вечно чыстым, маладым!

І я пайшоў...
Дрыжалі цені...
Уставаў над возерам туман...
Ў агні
Бунтоўнага натхнення
Душа сьпявала, як арган...

І я пайшоў—палёў бяскрайніх...
Вясны бяскрайняй
Ўзяць агонь...
Вітаньне-ж, родны край, вітаньне
З жывых і сьветлых берагоў.

Менск, 1928.

ТАВАРЫШ НҮОРЫН



Ах, чаго так месяц хмарай
Прытуманены?
Што-ж ты прызадумаўся, раскудравы мой?
Ці аб маладосьці,
Крыўдамі параненай
Ці аб вечнай тайне
Мудрасьці людзкой?..
Не катуў бяз часу
Юных і бунтуючых
І ня блытай сьцежкі к сьветлым
Берагам...
Маладосьць ахвярам і любві даруючы,
Будзь такім жа сьветлым і харошым
Сам...
На бунтоўным моры
Чалавечых мараў
Сённяя твораць шчасьце—новае зямлі,
Каб мільёны фабрык ад агню і пары
Да энэргій сонца перайшлі...
І ў палёх, абведзеных
Залатымі сьцежкамі,
Каласіўся горда вечны ураджай.
І каб людзі сённяя,
З залатымі ўсьмешкамі,
Ня былі братамі сьмерці, ды крыжам.

Ліпнёвы вечар дагараў
Ў абдымках ласкавых і кволых.
І тонкагубы вецер граў

Над дальлю ніў,
Палёў і сёлаў
Такою дзіўнаю гаворкай,
Такою ласкавай красой,
Як гэта даль,
Як гэта зорка,
Над гэтай буйнай паласой...
Хтось кінуў ружы на закаце
Жывой і сонечнай рукой,
І, нібы казачная маці,
Ноч навявала ім спакой.
Ў адзеньне зроку, забыцьця
І сну,
Бяссонья
І трывог
Сюды прыходзіў з нябыцьця,
Хто пакахаць, хто верыць мог...
...І я праходзіў тэй дарогай...
Я сэрца нёс ахвярам дню.
І ў ім было так многа,
Многа
Жывых надзей,
Навал,
Агну,
Імкненьняў радасных і палкіх,
Узьлётаў зор,
Гарэньняў сіл,
Што і цяпер яшчэ, як змалку,
Жыцьця шукаю між магіл.
Было нас двое,—
Я і Нюрын...
Гарэлі разам,
Разам йшлі
І над адным вялікім мурам
Глыталі вапну, пыл зямлі.
Былі братамі,

Дружбу мелі,
Шукалі зорных вечароў,
Дзе стан бярозкі белацэлай
Падпаясаны быў зарой.
Прайшло ня мала дзён
За працай,
Ня мала сноў аднесла ў дым...
І нам, як раньне маладым,
Хацелась верыць,
Што ў палацах
Мы будзем жыць—... мы ўладары...
Ах, гэтых мараў не закрэсьліць,—
Яны, як мора на зары,
Будзілі сонечныя песьні..
Аднойчы мы ў разгары раньня
Былі высока над зямлёй.
Хістаў пад намі рыштаваньне
Буй-вечер
Цёплаю рукой.
Абліты глінаю і вапнай,
Я сонцу гімн тады злажыў...
Было так хораша,
Так трапна,
Бы сад расьцьвіў мае душы...
І над пустэльнай воч туманьных
Узыходзіў новы край зары
І, песьняй сонечнаю
П'яны,
Я новай мовай гаварыў
З прыродай юнай і багатай,
З красой прастораў залатых...
З разьлівам хваль
Крыві заката
І з палкім сэрцам маладых.
Гудзеў трывожна шумны горад,
І гул ўзрастаў, як акіян.

Я да яго ішоў прастораў
Бяз болю,
Крыўды і бяз ран.
Я успрыймаў яго стыхію
Стыхіяй юных сіл сваіх...
... І сьніў аб кветках дарагіх я
На пыльных плітах гарадзкіх.
Я кідаў працу, кідаў дружбу...
Я адлятаў душой у дым.
І словам вольным
І напружным
Пеў гімны славы маладым.
А Нюрын горка
І жалобна
Ківаў мне буйнай галавой...
І з мэтай ласкавай
І добрай
Выказваў погляд шчыры свой...
„Глядзі, браток, не памыліся,
Загубіш шоўк сваіх кудрэй.
Пагаснуць вочы,
Ў п'яных мысьлях
Пачнеш клясьці жыцьцё
І сьмерць...
Няма нідзе вялікай праўды,
Як праўды
Працай жыць сваёй,
І вось чаму
Зусім ня праў ты,
Што верыш мэце тэй пустой“...
Што адказаць я мог на гэта.
Кіпела сэрца, як вулкан,
І вера ў сьвет,
Ў прасторы сьвету
Мне гаварыла: быць поэтай—
Ня значыць жыць разгарам ран.

Я слухаў гул людзкіх жаданьняў,
Я кветкі рваў,
Я браў вянкi.
І я пайшоў ў тумане п'яным,
Ад сэрцу любых,
Дарагіх
Туды, дзе бачыў сьвет пазнаньня
І сьветлай долі берагі.

II

Разышліся дэве дарогі,
Разышліся ў даль.
Усталі хмары-крутарогі,
Загуло разводзьдзе хваль.
Па дарогах тых
Ды сьцежках,
Дзе туман, ды пыл
Залатыя ружы ўсьмешак
Не адзін там сэрцам піў...
Не адзін адходзіў з помстай
Ў золата дарог.

Да новых дзён, жыцьця, знаёмства,
Да новай долі на парог...

Вось так і мы, пад залатым убраньнем
Жывой і ласкавай начы
Пайшлі шукаць прастораў раньня,
Дасюль нязнавых далячынь.

У нас па вёсках русакудрых,
Дзе новы быт ужо ўстае
Пяюць на даўні лад.
Ня мудра,
Бо новых песняў не стае.

Пяюць аб здрадзе, аб магілах,
Як крыўдзіць пан сваіх сялян.
Што нікне вера,
Тухнуць сілы,
І сэрца змучана ад ран...
А паглядзіш,
То колькі сілы,
Якая моц!
Якая моц!..
Што сталь растопленая
Ў жылах
Пульсую кроў...
О, любы мой!
Там на палёх маёй айчыны—
Вялікай мацеры маёй—
Часамі й сонца дарма стыне,
Не скарыстанае зямлёй!
Дзе узрастаюць людзі сонца,
Патрэбны песьні
Новых дзён,
Каб па абуджанай старонцы
Прайшоў надзей
І дум цыклён...
О, любы мой!
Пад песьні волі
Лягчэй тварыць і будаваць.
Нам трэба
Сонечнае поле,
Каб і самім,
Як сонца, стаць...
І я пайшоў шукаць тэй песьні,
Вялікай музыкі
Жыцця,
Ў вачох
З праменістым прадвесьнем
І з сьцягам волі на плячох.

*

Гэткі сьвет узбуджаны і сіні,
Гэткі сьвет—
Таварыш навальніц.
Адалі ўсё мы для краіны,
Каб агнём яе жаданьяў жыць.
Вырывалі сэрца юнымі рукамі,
Каб ярчэй
І радасьней палаць.
Колькі песняў сьпета
Па-за намі,
Не адзін збудованы палац...

*

Шумела сталіца
Вясновым разводзьдзем,
Муры за мурамі ўзрасталі жывей.
Час бур,
Навальніц
І руінаў праходзіў.
Залечвала раны краіна свае.
Звон малаткоў...
Размахі кельні...
Жывой рукой
Ў глушы пустэльні
Узьняты волаты-муры...
І дзень зьяўляўся
Ў кветках вапны,
І, быццам мора, ў час зары
Дзевяты вал
Нясло на лапах
Жыццё паўстаўшых падарыць...

І Нюрын там,
Як волат-муляр,
Ў сям'і
Ўзрастаючых муроў
Для іх аддаў пачуцьцяў чуласьць
І маладых жаданьяў кроў.

*

Вечарамі ў пасёлкавым клюбе—
Гульні, сьмех і гармоніка
Ўсхліп.
Там страчаўся ён з блізкай
І любай
Комсамолкай Натальляй Кулік.
Стала праца вясёлай
І сьветлай...
Песьня працы
Змагацца заве.
Дзень праходзіў
З усьмешкаю ветлай
І з праменьнем расы на траве.
Ў вечарох
Нарадзілася шчасьце,
Вечары сагравалі
Любоў...
І што ім даставалася
Часта,—
Мне прыносіла крыўду і боль.
Я пайшоў між туманаў
І цемры,
Я шукаў залатых пуцявін.
І параніў я ногі
Аб крэмі,
Аб граніт і цамэнт маставых...

III

Надрыўны боль. Так ціха ў полі.

І з болю месяц акалеў.

І ня стрымаць

Нам злога болю

І ня пусьціць яго на лес.

Цяпер няма

Нідзе прыпынку...

Дзе-ж родны дом мае душы...

За хлеба чорствую

Скарынку

Няўжо я мучыўся і жыў?

Ня тое, не!.. У прасторах сьвету,

У палёх краінных і чужых

Я гадаваў

Жывую мэту

Надзей вясёлых і жывых.

Я сумаваў

У шуме вуліц

Па дружбе сэрца дарагой...

Мяне—

Ніхто тут ня прытуліць

Сярод тупіц

І між зьвяроў...

З балота бруду і мяшчанства

Ўсё-ж бачыў полымя зарніц.

Я гадаваў ў сабе

Паўстанца

І новым дням схіляўся ніц...

*

Спаткаўся з ёй ў зялёны вечар,

І словы дзіўныя казаў,

Аб дружбе палкай,

Чалавечай
І пра пачуцьцяў дзіўны сад.
„Дзяўчына мілая,
Дзяўчына любая такая,
Табой ўсхвалёваны, табе кажу,
Калі сягонья шчыра
Пакахаеш ты, —
Аддам табе
Ўсё сэрца,
Ўсю душу...
Дзяўчына сьветлая,
Пачуцьцяў зоранька,
Агонь у сэрцы, ў юным, засьвяці,
Я стану, любая,
Такім-жа скоранька,
Такім-жа сьветлым, чыстым
У жыцьці“...
Быў падфарбован ласкай вечар.
Ах, вечар быў
Ў яе вачох...
Нашто-ж я браў яе за плечы
І слухаў дрозь крыві ў плячох...
Дрыжалі далі ў майскай стоме,
І ў стоме
Сам я ўвесь дрыжаў...
І ты казалі каля дому:
„Не гавары ніяк...
Нікому...
На шчоках лёг стыдлівы жар...

*
Закруціліся дні і тыдні.
Па дарогах разьвееўся пыл...
Часта, часта
Ўставалі злыдні
З сутарэньняў жывых магіл.

Разьбівалі надзеі і думы.
І ня раз я ужо
Шкадаваў,
Што ударыў
Па ласкавых струнах,
І што з працай мне блізкай
Парваў...
Эх, песня...
Душы зараніца...
Ня з сонцам яна узышла...
У бурах жыцця,
Ў навальніцах
Сама навальніцай была.
Радзілася ў муках
І стогнах,
І мукі радзіла другім...
Як хмара над зорным парогам
Туманіла зор берагі.
Пылалі
І падалі зоры
І сам я за імі ляцеў
Туды—
Ў невядомае мора,
Ў вялікае мора надзей...
Закруціліся дні і тыдні.
Ў гэтых днёх зноў да працы
Прышоў...
Толькі дзіка сьмяяліся
Злыдні
Над маёй накіпелай душой...

*
І пакрыўдзіла горка яна,
Надсьмяялася... Плюнула ў сэрца.
Дагарала і нікла вясна
Пад чыюсьці сымфонію сьмерці.

І тады пра каханьне
І сьмерць
І пра крыўду ня раз гаварыў...
Халадзеі пела
Зорная медзь
Пад удар языкоў зары.
Я пайшоў зноў шукаць вясны...
Толькі з крыўдай
І помстай пайшоў.
Так-жа горда
Праз дым,
Палыны
Насьмяяўся
Й над здраднай душой.
Я пазнаў, што ні кроку
Назад.
Крок назад—
І насьмешкі
І здрада.
І пайшоў я поэмы складаць
Пра каханьне,
Юнацтва і радасьць...
А яна ад забавы,
Ці ў здзек...
Наманіла-збрахала другому...

.....
„Гэта брудны
і злы чалавек,—
Яму ўсё, што варожа, знаёма“...
Пахла мёдам
І сьвежым укропам...
Ў цьвеце сад залаты патанаў...

.....
„Дарагая,—
Ці-ж гэткай нядобрай,
Я ці-ж гэткай, ці-ж гэткай шукаў?“

IV

Дзе няма ні руху, ні спакою,
 Дзе адны каменьні, ды крыжы,
 Любы мой,
 Вясёлаю рукою
 Дагарэўшых сэрцам
 Ня тушы...
 Толькі там жыцьцё,
 Дзе рух
 І палыханьне,
 Толькі там ідуць супроць
 Жыцьця,
 Дзе ў руках
 Жывога парываньня
 Дагарае першая сьвяча.
 Чэзьне дым,
 Зьнікаюць перашкоды,
 Колькі-ж сноў загублена
 У дым...
 Шэраг год
 Жыцьцёвай непагоды
 Замятае дальняга сьляды...
 Ах людзкое сэрца ўсё-ж машына,—
 Ёсьць агонь—
 Трапечыцца яно...
 Вось чаму
 За любых,
 За айчыну
 Часта п'ем і распач і віно...
 Ну, даволі...
 Што загаласілі...
 Хай пад час я падаў і хварэў,—
 Я ўцякаў
 Ад холаду магілы,
 Я агнём жаданага гарэў...

Ня шукаў мяшчанскага спакою,
Не каменяў жорсткіх
І крыжоў...
Ня душыў іонацкаю рукою,
Тых, хто ў даль да лепшага ішоў.

*

Ён спаткаў мяне злосным і дзікім,
Словы злосныя кідаў у твар.
Усё былое, усё сьветлае нікла:
І сяброўства,
І сьвет,
І запал...
І тады мне да болю,
Да мукі
Захацелася праўду душы расказаць...
Я хапаў...
Я лавіў яго рукі...
І губляў свае рукі сам.
„Паслухай, Нюрын,
Любы дружа,
Жывема раз мы у жыцьці...
Мы,
Абагрэтыя культурай,
Аб блізкіх
Думаем ня дужа,
Таму й ня можам расьцьвісьці,
Як сад
Пад песьнямі зімы.
У хвіліну крыўды,
У змроках суму
Шукаў я шчасьця сьветлых сноў...
Я знаў надзей
Жывую думу
І песьні майскіх берагоў...

Дык слухай, браце,
Слухай, любы,
Я ў ёй шукаў вялікіх спраў...
Я-ж памыліўся
Да загубы
І справу дрэнную... сыграў...
Не вінаваць...
Ня трэба гэтак.
Я раскажаў табе, як мог...
У ёй бачыў я
Праменьні сьвету
І нібы гэты сьвет бярог.
Яна-ж была—
Уся для поэты,
А муляр я—ёй быў далёк“...

*

Пахіліўся ён ціха да долу.
Засмучэньне на вусны
Лягло.
У хмарцы курчыўся масяц
Ад болю
І скацілася зорка далоў.
Было многа напеваў
Уночы,
Было многа уночы зарніц.
Вось з агнём нечаканым
У вочах
Ён прамовіў... схіліўшыся
Ніц:
„Я зразумеў цябе, таварыш.
З нас кожны так пад час
Гарыць
І ў пачуцьці

Жывых нажараў,
І ў шуме бур і навальніц.
Мы ўсё па-рознаму шукаем
Жаданых, сьветлых берагоў...
Дык дай забудзем,
Што мы маем,
І пойдзем зноў рука
З рукой".
Усё былое,
Усё горкае нікла;
Дым зьнікаў за далёкай гарой.
Быў той вечар
Жывы і нязвыклы,
Як дзяўчына пад майскай зарой.

*

Мы зноў пайшлі
Ў прасторы працы
Змагацца, жыць і будаваць.
Ён краю роднаму—
Палацы,
Я-ж іх, як волю апяваць.
І вось я склаў
Поэму гэту,
Чым я гарэў,
Што ўспрыняў...
Ляці-ж у сьвет,
Нясі поэту
І шум і лаянку ў газэтах,
На радасьць,
Сум,
На гора дня...
Я успрымаю ўсё бяскраю.
Я рад за юных
І жывых,

Яны і сэрцам не згараюць
І у турме
Чужога краю
Ня хіляць гордай галавы!

*

Хутка вышла Кулік
З комсамолу...
Абвянчалася з нейкім панком...
І знайшла з ім
Жаданую долю,
І знайшла сабе цёплы
Дом...
Былі ночы жаночых абдымкаў,
Нехта грубай
І дзікай рукою
Даў прытулак ёй,
Даў ёй скарынку,
Як і ўсякай-бы
Іншай
Другой...
Гаварыла —
Знайшла сабе шчасьце, —
Гэта сталы
Зусім чалавек.
І абчымсьці ўздыхала так часта,
Пад таемныя рухі брывей.
Можа быць,
Аб былым шкадавала;
Ці чыноўніка мужа кляла...
Усё-ж калісьці
З другімі ішла
У залатую і сьветлую даль.

*

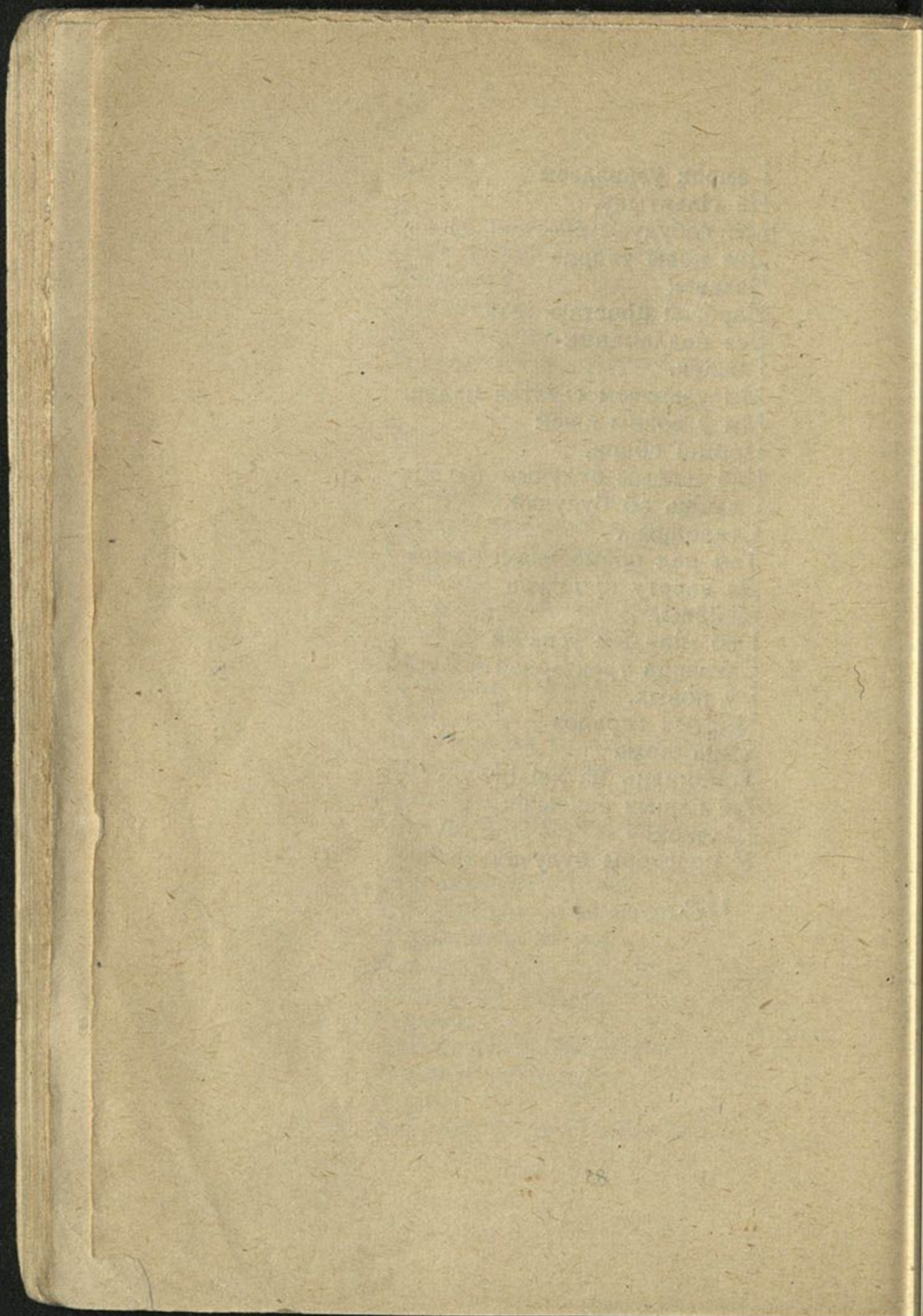
Гудзеў трывожна шумны горад,
Шум узрастаў, як акіян.
Жыцьцё —
Я думаў —
Гэта творчасць,
А творчасць лепшага экран.

*

На гэтых
Пройдзеных шляхох
Ня мала знойдзена,
Здабыта.
І з краю змроку і трывог
Ідзем ў край, сонцам
Апавіты.
О, родны край!
Твае палі
'Шчэ так ня марылі, ня сьнілі,
Аб бурах творчых,
Што прайшлі,
І сэрца праўды запалілі,
Тут
Усё аджытае на дно
Сучаснасьць наша пахавала
З паганскім мітам
Калдуноў,
З азёрнай казкаю
Русалак.
Дзе ноч пакінула вясло
І лясун заблытаўся
У ціне.
Асушым твань старых балот,

І змрок ўзъвядзем
На гільятыну.
Мы пабудуем сьветлы дзень,
Дзе новы творца
Чалавек
Дарогай простаю ідзе
Без надламаных
І калек.
Мы узьнясем сьвятла палац,
Мы ў вокны кінем
Промні сонца,
Каб нашым будучым палаць
І сьніць аб будучай
Старонцы...
Там пад праменьнямі вясны
Да сьвету пройдуць
Міліёны,
І аб мінулым успамін
Сатрэцца трактарнай колёнай.
І ў новых,
Чыстых гарадох
Быць можа
Ўспомняць на хвіліну
Аб нашых ранешніх
Шляхох—
Ў прасторы будучай краіны...

1929.

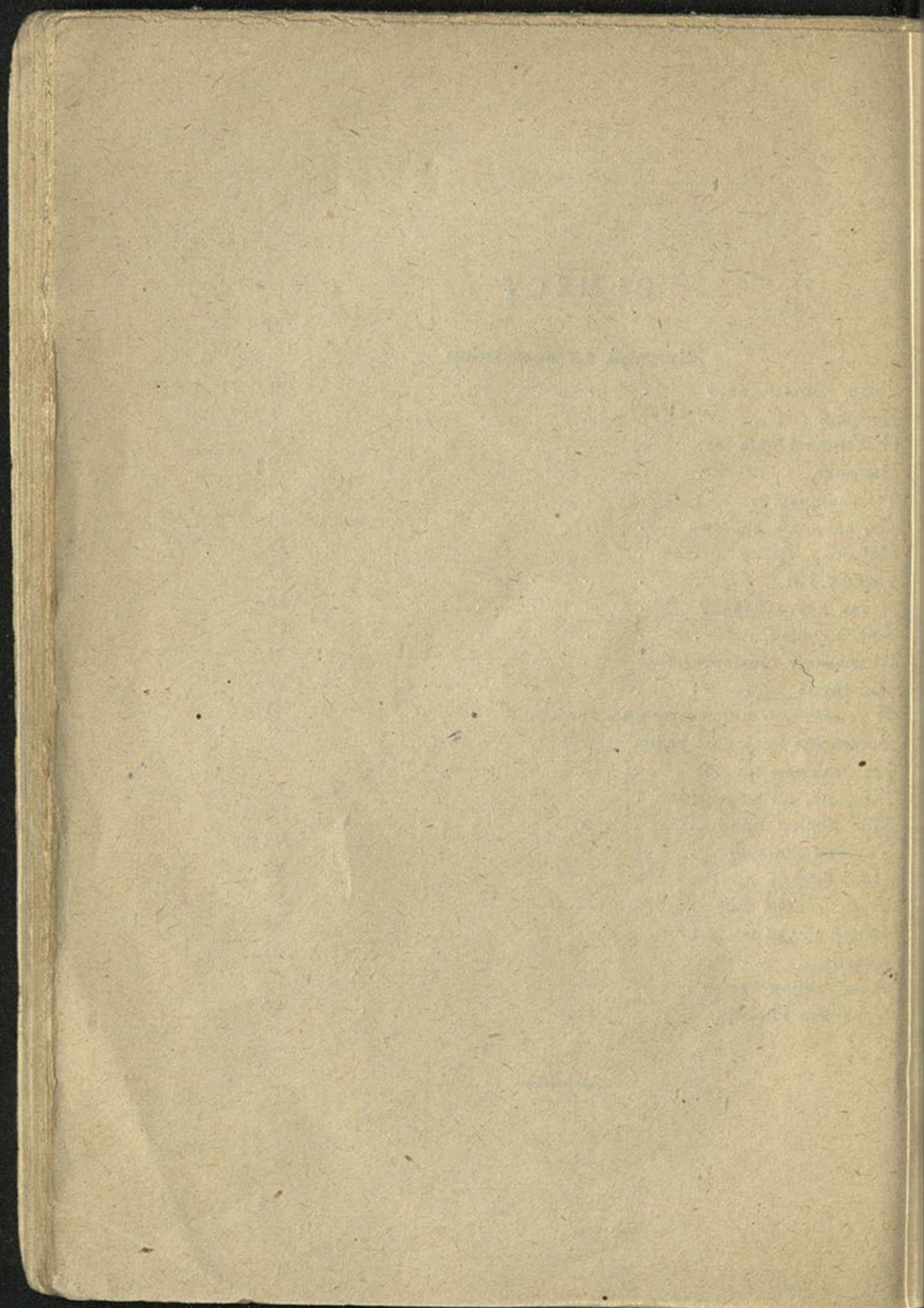


ЗЬМЕСТ

Стар

Жыцьцё, як мора-акіян

| | |
|------------------------------------|----|
| Ёсць лепшы сьвет | 5 |
| Дзесяць год | 7 |
| Сягонья сонца | 8 |
| Цыганка | 9 |
| Ты гаворыш | 12 |
| Ах, сьпявай, дарагая | 14 |
| Паўлюку Трусу | 15 |
| Павнаў і я | 17 |
| Я так доўга блукаў | 18 |
| Адышоўшым | 19 |
| Комсамолу Мазыршчыны | 21 |
| Дні ідуць | 23 |
| Я ўспамінаю дні змаганья | 25 |
| Загараўся крывавы усход | 27 |
| На залатым пакосе | 29 |
| Жыцьцё, як мора-акіян | 30 |
| Мой родны край | 32 |
| Тут так хораша | 33 |
| Цені бягуць другія | 34 |
| Там, дзесьці там | 36 |
| Вецер гуляе па даху | 38 |
| Восень | 41 |
| Адноўленая зямля | 45 |
| Таварыш Нюрын | 65 |



+

ЦАНА 1 р. 5 кап.

1134



80000003074148

Бел. аддзел
— 1994 г.

1964 г.



ІМЕНИ
ЛЕНІНА

М. А. Я. К. О. Р. С. К.